

NAVODILA ZA POKLICNO MATURO, prenovljeni program

A) PISNI DEL IZPITA IZ SLOVENŠČINE NA POKLICNI MATURI

NAVODILA ZA REŠEVANJE RAZČLEMBE NEUMETNOSTNEGA BESEDILA

1. izpitna pola (30 točk)

V vprašanjih so zajete vse ravni jezika (okoliščinska, naklonska, predmetnopomenska sestava, tvarna in besedno-slovnična sestava,, tvorba besedilne vrste)

Vprašanja vključujejo različne naloge zaprtega, polodprtega in odprtega tipa (izbira med DA/NE, podčrtovanje/obkrožanje pravih odgovorov, povezovanje podatkov, kratki odgovori in dopolnjevanje, razvrščanje podatkov, popravljanje napak, pretvorbe, tvorba besedilne vrste). Zato je treba pozorno brati navodila in jih upoštevati:

- Upoštevajte navodilo, kjer je treba pravilni odgovor **PODČRTATI** ali **OBKROŽITI**.
- Tam, kjer je treba izbrati npr. dva odgovora, ne ustreza izbira treh ali več odgovorov. To pomeni neupoštevanje navodil in se celotna naloga točkuje z 0 točkami.
- V nalogah z več krajšimi/manj zahtevnimi rešitvami število odgovorov ni nujno enako kot število točk.
- Kadar je treba odgovor oblikovati v povedi, se točkujeta pravilnost odgovora in jezikovna ustreznost. Točka za jezik se dodeli samo vsebinsko popolnoma ustreznemu odgovoru.
- Na pravopisno ustreznost pazite tudi v ostalih primerih, saj s tem kažete svojo jezikovno kulturo. Upoštevanje splošne pravopisne in jezikovne pravilnosti je lahko tudi del jezikovnega znanja, ki ga naloga preverja.
- Pri nekaterih nalogah se predvideva popravljanje napak. Če so poleg utemeljenih popravkov vneseni še napačni, pri točkovanju vsak napačen odgovor izniči enega pravih (do 0 točk).
- Izpisati/prepisati besedo (besedno zvezo, primer ...) pomeni povzeti besedo točno v taki obliki, kot je zapisana v besedilu.
- V zadnji nalogi (tvorjenje neumetnostnega besedila) pišete eno od besedilnih vrst, ki so navedene v maturitetnem katalogu.

Povzeto po uvodnih navodilih v priročniku M. Končine, M. Bavdek in J. Vogel Čez prag besedila; zbirka nalog za maturo iz slovenščine – neumetnostna besedila, založba Rokus, 2003.

NAVODILA ZA PISANJE VODENE IN SAMOSTOJNE INTERPRETACIJE – PM

2. izpitna pola (30 točk)

Interpretacija odlomka neznanega literarnega dela. Odlomek obravnavamo, kot da je kratko sklenjeno literarno delo.

Možnosti (kandidat izbere eno)

- Vodena interpretacija: pod besedilom so navedena vprašanja/navodila, ki vodijo skozi interpretiranje.

- Samostojna interpretacija: sami si izberemo problematiko v odlomku in pri pisanju obravnavamo to problematiko, vodijo nas splošna vprašanja/navodila.

Zgradba

Besedilo ima uvod, jedro in zaključek. V zunanji zgradbi jih nakažemo z odstavki. V jedru mora biti več odstavkov, saj pišemo o različnih pogledih na besedilo.

Besedilo naj obsega 400 do 600 besed. Za manj kot 400 besed izgubimo točke.

Vsebina interpretacije

1. Odlomek opredelimo glede na književno zvrst (lirski, epski, dramski; dve zvrsti, od teh ena prevladuje) in odločitev utemeljimo.
2. Odlomek povzamemo – kratko, bistveno dogajanje v povedi ali dveh.
3. Izberemo problem in ga razložimo. Pazimo, da je problem čim bolj osrednji, saj o takem lažje pišemo v nadaljevanju. Pri vodeni interpretaciji razložimo problem, na katerega nas usmerijo navodila.
4. Razlago utemeljimo s primerom iz odlomka. Ponavadi navedemo (citiramo) poved/povedi iz odlomka; pozorni moramo biti na oblikovanost navodila.
5. Svoje ugotovitve povzamemo – na kratko iz njih izluščimo bistvene in jih smiselno povežemo.
6. Napišemo svoje mnenje o problemu v odlomku.
7. Napišemo svoje mnenje o problemu na splošno, v drugih okoliščinah oz. v resničnem svetu.
8. Svoje mnenje utemeljimo s primerom iz lastnih ali tujih izkušenj ali iz kakega drugega književnega besedila.
9. Upoštevamo pravopisna in slovnična pravila ter slogovno ustreznost.
10. Samostojno interpretacijo lahko izvirno naslovimo (pomen naslova se smiselno ujema z našo razlago). Tako lahko dobimo 1 dodatno točko.

B) USTNI DEL IZPITA IZ SLOVENŠČINE NA POKLICNI MATURI

Ustni izpit iz slovenščine obsega obe predmetni področji: književnost in jezik.

KNJIŽEVNOST

Izhodišče izpita je krajše umetnostno besedilo ali odlomek umetnostnega besedila. Kandidat na ustnem delu glasno bere besedilo ali odlomek in ga interpretira. (Besedila s prvinami za interpretacijo so navedena v katalogu.)

Vodena interpretacija obsega tri dejavnosti:

- a) predstavitev besedila/odlomka in avtorja,
- b) razčlebo besedila/odlomka z razlago literarnih prvin,
- c) sintezo z vrednotenjem motivno-tematskih ali slogovnih prvin.

Podrobnejša opredelitev dejavnosti kandidata ob umetnostnem besedilu (odlomku):

- a) Predstavi besedilo, odlomek in avtorja:
 - besedilo ali avtorja umesti v književno obdobje ali književno smer (na kratko opiše avtorjevo ustvarjalnost in značilnosti književnega obdobja oziroma književne smeri) in besedilo zvrstno-vrstno opredeli,
 - besedilo ali odlomek povzame (in odlomek umesti v besedilo).
- b) Razčleni besedilo oziroma odlomek in razloži značilne literarne prvine, na primer:
 - opiše zunanjo in notranjo zgradbo besedila,
 - prepozna, opiše ali razloži snov/temo/motiv/idejo/pripovedno tehniko/književno perspektivo,
 - označi književno osebo/književni prostor/književni čas/pripovedovalca/lirski subjekt/slog,
 - primerja motive/književne osebe/druge značilne literarne prvine,
 - svoje trditve utemeljuje s primeri iz besedila (odlomka).
- c) Naredi sintezo in vrednoti motivno-tematske ali slogovne prvine, na primer:
 - povzame ugotovitve o motivih/idejah/književnih osebah/književnem prostoru/književnem času/pripovedovalcu/lirskem subjektu/pripovedni tehniki/književni perspektivi/slogovnih prvinah,
 - izraža svoja stališča o idejah oziroma problemih besedil ali odlomkov/značaju in ravnanju oseb/razmišljanjih in občutjih pripovedovalca ali lirskega subjekta,
 - pojasni učinek slogovnih prvin,
 - presoja aktualnost problemov oziroma sporočil/tem/motivov/književnih oseb, tako da jih primerja z dogodki/s pojavi/z ljudmi iz svojega ožjega ali širšega okolja/iz drugih književnih besedil/filmov oz. medijev.

OPOMBA: Pri točkah b in c izbere izpraševalec dejavnosti in prvine v skladu z besedilom oz. odlomkom.

Kandidat dobi za:

- a) predstavitev besedila do 5 točk,
- b) razčlemba in razlago do 5 točk,
- c) vrednotenje do 5 točk.

JEZIK

Izhodišče jezikovnega dela izpita je krajše neumetnostno besedilo. Učitelji naj izbirajo med besedilnimi vrstami, ki so določene v katalogu.

Kandidat na ustnem delu izpita opazuje, razčlenjuje in vrednoti neumetnostno besedilo.

Naloga na izpitnem listu mora biti zastavljena tako, da uravnoteženo zajema:

- vse razčlembe (okoljsko, pomensko, jezikovno in tvarno) in
- vse stopnje kognitivne zahtevnosti (poznavanje, razumevanje, uporabo, analizo, sintezo in vrednotenje).

Podrobnejša opredelitev dejavnosti kandidata ob neumetnostnem besedilu:

a) Predstavi besedilo in poimenuje besedilno vrsto:

- določi, v katerih okoliščinah je nastalo besedilo (katero družbeno vlogo opravlja sporočevalec, kakšno je družbeno razmerje med sporočevalcem in naslovnikom, ali se sporočevalec razodeva, ali spodbuja naslovnika k odzivu, koliko je naslovnikov in kateri je izbrani krog naslovnikov); določi vrste besedila glede na okoliščine,
- povzame besedilo (pove, o čem govori sporočevalec in kaj o tem sporoča); določi vrsto besedila glede na temo ter način njenega razvijanja,
- določi, čemu/s katerim namenom je sporočevalec tvoril besedilo, kaj je hotel doseči pri naslovniku, določi vrsto besedila glede na sporočevalčev namen,
- ugotovi, katero besedilno vrsto je tvoril sporočevalec.

b) Jezikovno in/ali tvarno razčleni besedilo; pojasni rabo oz. vlogo jezikovne prvine in to utemelji z razlago jezikovnih zakonitosti oz. pravopisnih/pravorečnih pravil:

- prepozna, določi, analizira, uporabi, pretvori, dopolni, postavi, poišče ... izbrano jezikovno/tvarno prvino ter
- pojasni vlogo te prvine in utemelji rabo.

OPOMBA: ta sklop navodil je lahko povezan tudi s položajem in vlogo slovenskega jezika.

c) Vrednoti besedilo:

- presodi ustreznost, smiselnost, razumljivost, jezikovno pravilnost ali učinkovitost besedila in presojo utemelji,
- popravi ali izboljša besedilo,
- pojasni, kako bi preoblikoval besedilo, da bi bilo primerno za drugega naslovnika,
- pojasni, kako bi preoblikoval besedilo v drugo besedilno vrsto (npr. opis postopka v navodilo ...).

OPOMBA: vrednotenje besedila naj se navezuje na prvi (predstavitev besedila) ali drugi (jezikovna in/ali tvarna razčlemba besedila) sklop navodil.

Kandidat dobi za:

- a) predstavitev besedila do 6 točk,
- b) jezikovno in/ali tvarno razčlemba do 6 točk,
- c) vrednotenje do 3 točke.

Kandidat dobi še za:

- a) glasno branje umetnostnega besedila do 4 točke,
- b) kulturo dialoga (6 točk).

IZPITNI LIST

Izpitni list je dvodelen in obsega obe predmetni področji: književnost in jezik. Na vsakem listu so tri naloge. Prvi dve nalogi se navezujeta na književnost, zadnja pa je jezikovna.

Prvi del izpitnega lista obsega umetnostno besedilo ter navodila za glasno branje in interpretacijo. Drugi del izpitnega lista obsega neumetnostno besedilo in navodila za razčlenjevanje.

Izpitni list je oblikovan tako, da je na prvem mestu besedilo, nato sledijo navodila oz. vprašanja.

Primer izpitnega lista

Pozorno preberite besedilo in se pripravite na interpretacijo.

**Drago Jančar
(1948)**

VELIKI BRILJANTNI VALČEK

→SIMON: Jaz sem zgodovinar. Simon ... mi je ime.

VOLODJA: Čast mi je.

SIMON: Delam na inštitutu za ...

VOLODJA: Poljski oficir si pa tudi, ne?

SIMON: Ne.

VOLODJA: Pa ne, no. Za hec tudi nisi?

SIMON: Včasih že.

VOLODJA: Ni videt.

SIMON: Danes ne. Nenadoma sem se znašel tukaj. Nič ne razumem. S kolegi smo ga malo potegnili, kar od petka ...

VOLODJA: Petek, slab začetek.

SIMON: Nekdo je to grdo izrabil in me spravil sem. Sem najprej mislil, da je nedelja

zjutraj, da sem v bunkerju ... za iztreznitev ... zdaj pa vidim ... to nima smisla ... to se mora takoj razjasnit ... ←

VOLODJA: Ne gre skupaj.

SIMON: Kaj ne gre skupaj?

VOLODJA: Pijača in bolezen, takšna resna duševna bolezen, to je prva zapoved, da to dvoje ne gre skupaj. Pazi se ... če te dobim s kakšno flašo ... Bog ti pomagaj!

SIMON: Jaz nisem bolan.

VOLODJA (*poznavalsko*): Seveda.

SIMON: Jaz nisem duševni bolnik.

1. Glasno preberite označeni del odlomka.

2. Interpretirajte besedilo.

- a) Umestite ga v književno obdobje oziroma književno smer in ga literarnovrstno opredelite. Odlomek umestite v besedilo.
- b) Označite književni osebi in njuno vlogo v drami. Razložite naslov.
- c) Katero je osrednje sporočilo besedila? Ocenite njegovo aktualnost in oceno utemeljite.

Pozorno preberite neumetnostno besedilo in se ob vprašanjih pripravite na pogovor o njem.

VESLAŠKI KLUB ARGO IZOLA
VAS VABI
NA TRADICIONALNO
49. MEDNARODNO ISTRSKO VESLAŠKO REGATO
V NEDELJO, 23. MAJA 2004
V SIMONOVEM ZALIVU V IZOLI.

Pričetek regate ob 7.30 uri. Predvideni konec regate in podelitev pokalov in medalj bo ob 12 uri na plaži v Simonovem zalivu.

Veslaška regata bo potekala tako, da bo regatno polje med rtom Ronek in Simonovim zalivom.

Ciljna ravnina bo v Simonovem zalivu.

Udeležbo so potrdili veslaški klubi iz Slovenije, Hrvaške in Italije, tako da se bo med seboj pomerilo v različnih kategorijah več kot 400 veslačev.

Za regatni odbor

Predsednik regatnega odbora

Davorin Sever

3. Predstavite, razčlenite in ovrednotite neumetnostno besedilo.

- a) Predstavite sporočevalca in utemeljite dvojezičnost v uradnem znaku veslaškega kluba. O čem govori sporočevalec in kaj o tem pove? Poimenujte besedilno vrsto.
- b) Poiščite števnike in določite njihovo vrsto. Pojasnite zapis števnikov s piko in brez nje v prvi povedi (v poudarjeno zapisanem delu besedila). Kako bi števnike iz te povedi zapisali z besedami?
- c) Odpravite napake pri zapisu preostalih števnikov v besedilu in uredite zapis vejice pri datumu prireditve. Svoje popravke utemeljite.

KNJIŽEVNOST NA USTNEM IZPITU NA POKLICNI MATURI 2011-12

1. *MLADINSKO PRIPOVEDNIŠTVO*
 - Dim Zupan: Leteči mački
 - Anne Provoost: Padec *ali*
 - Suzana Tratnik: Ime mi je Damjan
2. *KRIMINALKA*
 - Sir A. Conan Doyle: Prigoda o šestih Napoleonih *ali*
 - Vinko Moderndorfer: Pokrajina št. 2
3. *ZGODOVINSKO PRIPOVEDNIŠTVO*
 - Walter Scott: Ivanhoe *ali*
 - Ivan Pregelj: Tolminci
4. *FANTASTIKA*
 - Bram Stoker: Drakula *ali*
 - Ivan Tavčar: 4000
5. *ZNANSTVENA FANTASTIKA*
 - Vid Pečjak: Smog *ali*
 - Douglas Adams: Štoparski vodnik po galaksiji
6. *POTOPIS*
 - Fridtjof Nansen: Prek Grenlandije *ali*
 - Sonja Porle: Črni angel, varuh moj
7. *POSAMEZNIK, DRUŽINA, DRUŽBA*

- Charles Baudelaire: Tujec
8. *LJUBEZEN*
- France Prešeren: Hčere svet *ali*
Maja Vidmar: Če boš klical
 - Feri Lainšček: Petelinji zajtrk
9. *DOM, DOMOVINA, SVET*
- France Prešeren: Zdravljica
 - Oton Župančič: Z vlakom
 - France Bevk: Kaplan Martin Čedermac *ali*
Lojze Kovačič: Prišleki
10. *SPOMINSKA PROZA IN BIOGRAFIJA*
- Ana Politkovska: Zadnji zapisi *ali*
Daniel Pennac: Šolske bridkosti
 - Mimi Malenšek: Zlati roj
11. *DRUGAČNI*
- Nikolaj V. Gogolj: Plašč *ali*
Albert Camus: Tujec
 - Fran Milčinski: Butalski gasilci *ali*
Ciril Kosmač: Tantadruj
 - Ciganska poezija: Trdoglavi gospod *ali*
Ivan Minatti: Nekoga moraš imeti rad
 - Janja Vidmar: Princeska z napako
12. *IZ STAREJŠE KNJIŽEVNOSTI*
- Biblija: Zgodba o Samsonu *ali*
Prilika o izgubljenem sinu
 - Biblija: Psalm št. 15 *ali*
Visoka pesem
 - Homer: Iliada *ali*
Odiseja
 - Sapfo: Svatovska pesem *ali*
Katul: Živiva, moja Lesbija, in se ljubiva
 - Sofoklej: Antigona *ali*
Kralj Ojdip
13. *IZ KNJIŽEVNOSTI OD SREDNJEGA VEKA DO RAZSVETLJENSTVA*
- Dante Alighieri: Božanska komedija
 - Slovenski srednji vek: Brižinski spomeniki
 - Ljudsko slovstvo: Lepa Vida *ali*
Zlatorog
 - Francesco Petrarca: Sonet 61
 - Giovanni Boccaccio: Novela o bistrourni Filipi *ali*
M. de Cervantes: Don Kihot

- William Shakespeare: Romeo in Julija
- Primož Trubar: Zgodba o sv. Miklavžu
- Janez Svetokriški: Pridiga na novega lejta dan
- Valentin Vodnik: Dramilo (Pesma na moje rojake)
- Anton Tomaž Linhart: Ta veseli dan ali Matiček se ženi

14. ROMANTIKA

- Nikolaj S. Puškin: Pikova dama
- France Prešeren: Sonetni venec
- France Prešeren: Krst pri Savici

15. IZ KNJIŽEVNOSTI OD REALIZMA DO MODERNE

- Gustave Flaubert: Gospa Bovaryjeva *ali*
Fjodor M. Dostojevski: Zločin in kazen
- Henrik Ibsen: Strahovi
- Simon Jenko: Obrazi VII (Zelen mah obrašča) *ali*
Anton Aškerc: Zimska romanca
- Josip Jurčič: Deseti brat *ali*
Janko Kersnik: V zemljiški knjigi
- Ivan Tavčar: Visoška kronika
- Oscar Wilde: Saloma
- Dragotin Kette: Na trgu *ali*
Josip Murn: Nebo, nebo
- Ivan Cankar: Martin Kačur *ali*
Hlapci

16. KNJIŽEVNOST 20. STOLETJA (PO NOVI ROMANTIKI IN MODERNI)

- Federico G. Lorca: Vitezova pesem
- Franz Kafka: Preobrazba *ali*
James Joyce: Arabija
- Ivan Pregelj: Matkova Tina
- Srečko Kosovel: Ekstaza smrti *ali*
Kons 5
- Slavko Grum: Dogodek v mestu Gogi
- Miško Kranjec: Kati Kustecova *ali*
Prežihov Voranc: Samorastniki
- Karel Destovnik – Kajuh: Bosa pojdiva, dekle, obsorej
- Milan Kundera: Neznosna lahkost bivanja *ali*
Umberto Eco: Ime rože
- Eugene Ionesco: Plešasta pevka
- Janez Menart: Croquis *ali*
Kajetan Kovič: Južni otok
- Dane Zajc: Dva *ali*
Gregor Strniša: Večerna pravljica

- Svetlana Makarovič: Teci, punčka, teci *ali*
Pelin žena
- Tomaž Šalamun: Gobice IV *ali*
Barbara Korun: Jelen
- Edvard Kocbek: Strah in pogum. Blažena krivda *ali*
Vitomil Zupan: Menuet za kitaro
- Florjan Lipuš: Boštjanov let *ali*
Polona Glavan: Noč v Evropi
- Drago Jančar: Veliki briljantni valček
- Matjaž Zupančič: Vladimir

JEZIK NA POKLICNI MATURI 2011-12

1. Prepoznavanje obravnavanih besedilnih vrst in določanje njihovih značilnosti, in sicer naslednjih:
 - uradno vabilo, zahvala, opravičilo, izjava, prošnja, potrdilo, pooblastilo,
 - javno obvestilo, zahvala, pismo,
 - predstavitev osebe, kraja, naprave, postopka,
 - intervju, poročilo, reportaža, ocena,
 - poljudnoznanstveni članek,
 - besedilo ekonomske in politične propagande,
 - življenjepisa,
 - zapisnik
2. Določanje namena besedila
3. Določanje teme in podtem besedila
4. Določanje okoliščin nastanka besedila
5. Določanje družbenega razmerja med sporočevalcem in naslovnikom
6. Prepoznavanje slogovnih postopkov in njihovih značilnosti
7. Ugotavljanje sporočilnih vlog
8. Ugotavljanje pomenske, slovnične in aktualnostne povezanosti povedi in besedila
9. Določanje števila povedi v delih besedila in števila stavkov v izbranih povedih
10. Prepoznavanje stavčne sestave povedi (priredja, podredja)
11. Pretvarjanje dvostavčne povedi v enostavčno in obratno
12. Ugotavljanje stavčnih členov in njihovih delov v povedi
13. Prepoznavanje prevzetih besed, določanje njihovih vrst in njihova zamenjava z domačimi ustreznici
14. Prepoznavanje in pojasnjevanje eno- in večpomenskih besed
15. Prepoznavanje in določanje nadpomenk, podpomenk, sopomenk, protipomenk in blizuzvočnic
16. Ugotavljanje, popravljanje in utemeljevanje pravilnosti zapisa občnih in lastnih imen
17. Prepoznavanje in pojasnjevanje stalnih besednih zvez in njihovo zamenjevanje s prostimi besednimi zvezami

18. Pravopisno urejanje besedila (velika začetnica, ločila, pisanje skupaj/narazen ...)
19. Glasovna sestava slovenskega jezika (samoglasniki, zvočniki, nezvočniki)
20. Določanje izgovora zapisane besede in variant zvočnikov
21. Uvrščanje besed v besedne vrste in določanje njihovih oblikoslovnih lastnosti
22. Prepoznavanje in razumevanje delov slovarskega članka v SSKJ
23. Prepoznavanje tvorjenih besed in določanje besedotvornih postopkov
24. Socialne zvrsti: knjižne, neknjižne, jezikovni priročniki

BESEDILNE VRSTE NA POKLICNI MATURI

KANDIDAT TVORI BESEDILO NASLEDNJE VRSTE:

- **predstavitev** osebe, kraja, naprave, postopka;
- **uradno** vabilo, zahvalo, opravičilo, prošnjo, prijavo, pritožbo, potrdilo, zapisnik, pooblastilo, izjavo;
- **javno** pismo, vabilo;
- časopisni in radijsko **obvestilo, poročilo/novico**;
- življenjepis, oceno

Pri tem: - upošteva značilnosti besedilne vrste

- upošteva faze sporočanja, merila besedilnosti (smiselnost, sovisnost in zaokroženost), načela uspešnega sporočanja ter notranjo in zunanjo členjenost;
- besedilo opremi z naslovjem in likovnimi dopolnili (slike, preglednice, marginalije idr.).

Tako tvori ustrezno, razumljivo in jezikovno pravilno besedilo.

Kandidat pozna značilnosti besedilnih vrst, ki so lahko izhodiščno besedilo (strokovna, publicistična, praktičnosporazumevalna).

(Po katalogu za poklicno maturo, www.ric.si)